

Asia: VN/34515/2024

Kommentointipyyntö: Sivistyksestä suunta Suomelle - Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio vuoteen 2040

1. Suomi on sivistyksen, demokratian ja tieteen vapauden edelläkävijä.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Insinööriliitto pitää tärkeänä, että sivistys ja sen merkitys yhteiskunnalle nostetaan vision kärkeen. Tässä ajassa on tärkeää varmistaa, ettei poliittiset epävarmuudet johda tieteen ja opetuksen liialliseen ohjaamiseen. Koulutuskentän yhteisessä visiossa koulutuksen, sivistyksen ja osaamisen merkityksen korostaminen on ensisijaisen tärkeää, sillä jos OKM ei puhu osaamisen tärkeydestä, ei siitä puhu kukaan eikä silloin voida odottaa riittävää resurssointiakaan osaamispääoman kasvattamiseen.

Insinööriliitto suhtautuu kriittisesti tavoitteen viimeiseen lauseeseen. Pidämme tietenkin tärkeänä, että tieteen, taiteen ja ylimmän opetuksen vapaus ulottuu myös ammattikorkeakouluihin. Kuitenkin puheet siitä, että aiheen osalta lainsäädäntöä tulisi uudistaa ja yhtenäistää yliopistojen kanssa on työelämälähtöisen toiminnan tulevaisuuden kannalta erittäin huolestuttavia. Vastustamme ehdottomasti sitä, että ammattikorkeakoulujen toimintatapoja yhtenäistettäisiin yliopistojen kanssa samankaltaisiksi yhtään aiempaa enempää ja työelämälähtöisen kulttuurin ylläpitäminen esimerkiksi TKI-toiminnassa on tärkeää.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Insinööriliiton näkemyksen mukaan tieteen ja opetuksen vapautta tulisi vahvistaa erityisesti niin, että poliittiset, valtion sisältö tai ulkoa tulevat voimat, eivät voi puuttua niiden sisältöihin. Toimenpiteet keskittyvät kuitenkin pääosin korkeakoulujen omiin tehtäviin. Epäasialliseen vaikuttamiseen puuttuminen tulee olla koko kansakunnan asia.

Samalla Insinööriliitto suhtautuu kriittisesti ajatukseen yhdenmukaistaa opetuksen ja tutkimuksen vapauden säätely korkeakoulujen kesken. Työelämälähtöinen koulutus ja TKI-toiminta ovat ammattikorkeakoulutuksen keskiössä, eikä tätä tule tukahduttaa akateemisesta maailmasta tutumman professorikeskeisyyden kautta. Ammattikorkeakoulujen ketterä toimintatapa perustuu toimintakulttuuriin, jossa esimerkiksi TKI-toimintaa tehdään ammattikorkeakoulun strategisten valintojen, ei tutkijoiden omien valintojen perusteella. Tämä mahdollistaa työelämän tarpeisiin vastaamisen.

Insinööriliiton näkemyksen mukaan ammattikorkeakoulujen opetuksen ja tieteen vapaus tulee jatkossakin olla ammattikorkeakoululla, ei yksittäisillä tutkijoilla ja opettajilla. Tämänkaltaisen erilaisuus mahdollistaa ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen erilaisen toiminnan ja on suomalaisen duaalimallisen tutkintojaon yksi kulmakivistä. Erityisesti työelämälähtöiselle TKI-toiminnalle on oleellista, ettei ammattikorkeakoulujen toimintakulttuuriin puututa ja akatemisoida sitä.

Muilla tavoin opetuksen ja tieteen vapauden vahvistaminen on kannatettavaa.

Insinööriliitto esittää pettymyksensä siitä, että toimenpiteisiin on nostettu jo melkein valmiita kokonaisuuksia. Tästä esimerkkinä tekstissä mainittu CoARA-käytäntö, johon on jo sitoutunut 24 ammattikorkeakoulusta 21. Kun katse tulisi olla vuodessa 2040, tuntuu turhalta mainita toimenpiteitä, jotka ovat jo toteutuneet melkein kaikissa ammattikorkeakouluissa.

2. Koulutus kuuluu kaikille ja mahdollisuuksia lisätään erityisesti nuorille.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Insinööriliitto jakaa vision tavoitteen koulutuksen saavutettavuuden vahvistamisesta ja nuorten koulutuspolkujen sujuvoittamisesta. On myönteistä, että visiossa korostetaan maksutonta korkeakoulutusta, opiskelijoiden hyvinvointia sekä siirtymien helpottamista toiselta asteelta korkeakouluun. Näiden tavoitteiden toteuttamisessa ammattikorkeakoulut ovat jo keskeisessä roolissa.

**Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet?
Ovatko toimet oikeita?**

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Insinööriliitto suhtautuu epäileväisesti opintosetelikokeilun mahdollisuuksiin tavoittaa ammatillisen toisen asteen opiskelijoita laajasti. Siksi onkin toivottavaa, että kokeilun rinnalla valmistellaan myös sellaisia toimia, jotka kohdentuvat ammatillisen toisen asteen suorittaneisiin.

Insinööriliitto painottaa, että koulutuksen laajentamista ja nopeuttamista ei voida toteuttaa koulutuksen laadun, työelämälähtöisyyden eikä koulutuksen monimuotoisuuden kustannuksella. Visio tuo vain vähän ratkaisuja siihen, miten koulutuksen laajeneminen resursoidaan. Tämä aiheuttaa huolta koulutuksen laadusta tulevaisuudessa.

Insinööriliitto haluaa painottaa, että tekniikan alan koulutuksia ei tule laaja-alaisuuden nimissä yhdistää muihin koulutuksiin. Insinööritutkinnoille on selkeä tarve työelämässä. Niiden sisältöjä ja laajuutta tulee kehittää ensisijaisesti työelämän tarpeiden näkökulmasta. Osaamisen monipuolisuus on jo tätä päivää tekniikan alan opinnoissa ja sen rinnalla tulee varmistaa, että myös syvällistä osaamista kertyy. Liiallinen laaja-alaisuus voi johtaa siihen, että valmistunut osaa vähän kaikesta mutta ei paljoa mistään.

Insinööriliitto korostaa, että insinööri tutkintonimikkeenä on vuosikymmeniä vanha ja sillä on hyvin vakiintunut asema työmarkkinoilla. Tästä nimikkeestä tulee pitää kiinni myös jatkossa.

Insinööriliitto vastustaa työelämäkokemuksen poistamista ylemmistä ammattikorkeakoulututkinnoista. YAMK-tutkintojen vahvuus ei ole akateeminen samankaltaisuus yliopistotutkintojen kanssa, vaan syvälinen työelämäkokemukseen perustuva kehittämisosaaminen. Työelämäkokemusvaatimuksesta luopuminen häivyttää sen profiilin.

Insinööriliitto suhtautuu kriittisesti tohtorikoulutuksen suorittamisajasta säättämiseen. Yliopistojen tohtoritutkintoja ei tule rajata tehokkuuden nimissä ja siten heikentää niiden mahdollisuuksia tuottaa uutta tietoa yhteiskuntaan. Samalla kaikenlaisen työelämälähtöisyyden lisääminen tohtorikoulutukseen on kyseenalaista. Suomessa on työelämälähtöiseen koulutukseen erikoistunut ja varsin tehokkaaksi osoittautunut oppilaitoskokonaisuus, joka pystyy toteuttamaan tohtorikoulutusta ja uutta soveltavaa osaamista työelämän tarpeisiin, kunhan ammattikorkeakouluille vain annetaan tähän mahdollisuus. Annetaan yliopistojen säilyä yliopistoina ja kehitetään työelämälähtöisyyttä ja tehokkuutta ammattikorkeakouluissa.

3. Luovat osaajat ja kunnianhimoinen tutkimustoiminta uudistavat yhteiskuntaa.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tavoitteet ovat pääsin kannatettavia mutta Insinööriliittoa vaivaa niiden yliopistokeskeisyys. Ammattikorkeakoulujen soveltava TKI, alueellinen vaikuttavuus ja koulutuksen kautta syntyvä uudistumiskyky jäävät heikosti tunnistetuiksi. Lisäksi osaajapolitiikka painottuu tutkimusuriin, vaikka suuri osa työelämän kehittämisestä tapahtuu AMK-taustaisten asiantuntijoiden kautta. Insinööriliitto tervehtisi ilolla jos tekstissä korostettaisiin nykyistä enemmän soveltavan tutkimuksen roolia ja yritysten toiminnan kehittämistä.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Insinööriliitto pitää erityisen tärkeänä, että valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituslain mukaisia toimia jatketaan. Panostukset TKI-toimintaan ovat avain kasvuun. Samalla olisi hyvä rakentaa vastaavanlaista suunnitelmaa koulutustason nostoa varten. Tällöin voitaisiin yhdessä tunnistaa resurssien rajallinen määrä ja aloituspaikkojen kaipaama rahoitus. Vaikka suunnitelma ei sisältäisi lisäpanostuksia niin kuin TKI-toiminnan osalta on pystytty sopia, olisi resurssit kuitenkin yhdessä määritelty ja kaikkien tiedossa. Tämä toimi pitkäjänteisyyttä koulutuksen rahoitukseen ja antaisi varmuutta sille, että tutkintojen määrää ei nosteta laadun kustannuksella.

4. Rohkea uudistuminen rakentaa tulevaisuuden osaamista: korkeakoulujen erikoistuminen ja yhteistyö vahvistuvat.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Erytisen kiitettävää on nostaa ammattikorkeakoulujen merkityksen kasvattaminen TKI-toiminnassa. On varsin harmillista, että TKI-rahoitus ei edelleenkään tunnista ammattikorkeakoulujen tekemää toimintaa, eikä rahoitusta kohdenneta siihen tärkeään työhön, jota ammattikorkeakoulut alueilla tekevät.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

4 ei lainkaan

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

On varsin huolestuttavaa, että korkeakoulujärjestelmästä ja duaalimallista ei olla pystytty käymään aitoa keskustelua visiotyön aikana. Järjestelmällä itsellään on merkittävä rooli siinä, miten korkeakoulutus toteutuu, ja visio, jossa ei ole visiota korkeakoulujärjestelmästä, tuntuu vajaalta.

Tekstissä mainitut konsernirakenteet muuttavat jatkuvasti sitä arkea, jossa koulutusta toteutetaan. Ammattikorkeakouluihin valuu yliopistoille ominainen johtaminen ja aiempi toiminnan ketteryys kärsii. Samalla koulutuksen osalta haetaan yhteistyötä, joka vähentää työelämälähtöisyyden ja käytännöllisyyden määrää amk-tutkinnoissa. Näitä vaikutuksia ei ole tutkittu eikä seurattu riittävällä tavalla.

Insinööriliiton näkemyksen mukaan on epärealistista ajatella, että tutkintojen erilaiset orientaatiot voisivat säilyä, kun erilaisia oppilaitoksia yhdistetään. On käyty liian vähän keskustelua siitä, mitä ovat ne todelliset esteet, joita halutaan purkaa, ja mikä on niiden laaja vaikutus korkeakoulutukselle. Riskinä on, että tehokkuuden nimissä, ja ymmärtämättä mikä todella tekee ammattikorkeakoulusta ammattikorkeakoulun, menetetään paljon merkityksellistä osaamista.

Ammattikorkeakoulujen alueellinen tehtävä ei ole tehostomuutta, vaan kansallista resilienssiä ja elinvoimaa. Työelämälähtöinen koulutus edellyttää läheisyyttä yrityksiin, julkisiin toimijoihin ja paikallisiin kehittämistarpeisiin. Fuusiot ja konsernit eivät automaattisesti lisää laatua – ne voivat myös etäännyttää koulutuksen työelämästä ja kaventaa korkeakoulutuksen saavutettavuutta.

Konsernien sijaan Insinööriliitto tervehtii ilolla yhteistyön lisäämistä. Yhteistyö on hedelmällisimmillään silloin kun kumppanit ovat tasavertaisia, eikä toista osapuolta käskytetä.

Korkeakoulujärjestelmän uudistamisesta tulee käydä vähintään yhtä laajaa keskustelua kuin visiosta on käyty.

Insinööriliitto on huolestunut siitä, miten paljon visiossa puhutaan erilaisista yhtenäistämistä korkeakoulusektorilla. Ammattikorkeakoulujen alueellinen tehtävä on luontevasti kehittänyt niiden toiminnan vastaamaan alueen elinkeinoelämän tarpeet huomioiden. Samalla käytänteet on myös kehittyneet palvelemaan työelämälähtöisen koulutuksen tarpeita. Erikoistuneet koulutukset edellyttävät erikoistuneita oppilaitoksia ja näissä loogisesti on myös erikoistuneet käytännöt erilaisiin tarpeisiin. Yhtenäistämistä on hyvä tarkastella tarkkaan ja varmistaa että tarkoituksen mukainen erikoistuminen säilyy jatkossakin.

5. Kohti kasvua: korkeakoulutuksen ja tutkimuksen rahoitus monipuolistuu.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Insinööriliitto kiittää sitä, että tavoitteessa mainitaan korkeakoulutuksen ja tutkimuksen rooli kasvutekijänä. Tätä on tärkeä pitää yllä kun etsitään uutta suuntaa Suomen taloudelle.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Insinööriliitto korostaa, että aloituspaikkojen kasvattamisen on perustuttava realistiseen ja kestäväan resurssipohjaan. Tämän varmistamiseksi tarvitaan pitkäjänteinen, vaalikaudet ylittävä rahoitussuunnitelma. Lisäksi rahoitusohjauksessa tulisi keventää tulos- ja tehokkuusmittareiden painotusta, jotta korkeakoulujen tosiasiallinen autonomia vahvistuu.

Insinööriliitto vastustaa uusien aloituspaikkojen lisäämistä insinöörikoulutukseen. Tekniikan alan läpäisy on jo nyt huomattavasti heikompaa kuin muilla aloilla. Viime aikojen leikkaukset ovat heikentäneet opetuksen laatua. Koulutuksen laajentuessa opiskelijoiden joukko polarisoituu. Tämä haastaa opetuksen, kun erilaiset lähtötasot pyritään huomioimaan entistä laajemmin. Samalla läpäisy heikkenee eikä uusia tutkintoja saada mitenkään järkevässä suhteessa aloituspaikkoihin, resursseihin tai osaamisen laatuun verraten.

Insinööriliitto pitää yksityisen rahoituksen lisäämistä TKI-toiminnassa kannatettavana. Suomalaisten lukuvuosimaksuihin suhtaudumme kuitenkin kielteisesti. Maksujen käyttöönotto ei takaa kokonaisrahoituksen vahvistumista, koska julkista rahoitusta voidaan samanaikaisesti vähentää.

Ulkoisen laadunarvioinnin osalta viittaamme Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen sekä Tekniikan akateemisten lausuntoon.

Vision tavoitteiden ja toimenpidesuositusten kokonaisuus

6. Puuttuuko vision tavoitteista ja toimenpidesuosituskokonaisuudesta jotain olennaista? Tulisiko jokin osa alue priorisoida tai poispriorisoida?

Visiossa tavoitellaan korkeakoulutettujen määränkasvattamista 60 % ikäluokasta. Toimenpiteet tämän osalta jäävät vajaaksi eikä esimerkiksi aloituspaikkojen rahoittamiseen sitouduta riittävällä tasolla. Samalla visio ei pohdi tai tuo toimenpiteitä siihen, miten sellaiset nuoret, joita korkeakoulutus ei kiinnosta, löytäisivät reitin korkeakouluun. Sen sijaan visiossa maalailaan Suomea, jossa korkeakouluverkosto on supistunut, jolloin alueellinen saavutettavuus kärsii. Konsernirakenteiden suosiminen taas heikentää ammatillisuutta ammattikorkeakoulutuksessa, joka taas heikentää koulutuksen houkuttelevuutta ammatillisen toisen asteen käyneille nuorille. Myös kaikki muu koulutuksen saavutettavuuteen ja tasa-arvoon liittyen on unohtunut visiosta.

Vision kokonaisuus ja muut osiot

7. Mahdolliset kommentit vision tilannekuvaan liittyen

-

8. Miten arvioisit visiota ja sen toimenpiteitä kokonaisuutena

-

9. Muut kommentit

-

Sippola Anniina
Insinööriliitto IL ry